

Záródolgozat

A diákszleng

Témavezető: Kis Tamás
Készítette: Tóthné Várnai Judit
III. évf. magyar szak
(levelező)

Debrecen, 2001.

I. Bevezetés

1. A szleng fogalmáról

Nem rendelkezünk általánosan elfogadott, használt, a szleng főbb tulajdonságait összefoglaló meghatározással.

Nyelvtudományi munkák általában szűken, csak a tolvajnyelvre vonatkoztatva, esetleg a csoportnyelvekre kiszélesítve használják a megnevezést.

Legcélszerűbb a következő meghatározásból kiindulni:

Szlengen értjük „azokat a többnyire kérészetű új szavakat vagy régi szavaknak azokat az új jelentésváltozatait, melyeket a hétköznapi élőbeszéd a tréfás hangulat keltése vagy a kifejezés színességének fokozása vagy az újszerűvel való játék öröme vagy a nyomaték kedvéért használ.” (KIS TAMÁS, Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához: A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Nyelvtudományi Intézetének kiadványai 71. 1997: 240.)

A szleng nem egy csoport nyelvváltozata, a modern kor városi népnyelve, a szleng nyelvi univerzálé.

Létrejöttének feltétele egy olyan beszélőközösség, melynek tagjai napi intenzív beszédkapcsolatban állnak egymással.

Ha a napi érintkezés, beszédtevékenység megvan, akkor a nyelvben feltűnnek a szlengjelenségek.

„A szleng minden beszélt nyelvnek minden korszakában jelen van.” (Im.: 240.)

Szlengjelenségeket nyelvjárási közegben is találunk. Korábbi szakirodalom a népnyelvet a szleng egyik legfontosabb forrásaként jelölte meg. Azok a szavak, amelyek forrást vagy hasonlóságot jelentenek a szleng számára, maguk is szlengszavak. A szleng gerincét a belső keletkezésű szavak alkotják. Ez így volt a régi magyar nyelvben is.

A szleng egyrészt szó- és kifejezőkészlet, másrészt sajátos nyelvhasználati – stilisztikai forma.

„A szlenget mint stilisztikai jelenséget nem lehet a stílusárnyalatok alapján meghatározni, ugyanis a szleng ennél magasabb szintű stilisztikai kategória: beszédstílus vagy a beszéd egyik műfaja.”

(Im.: 244.)

A szleng használata humorral, laza viselkedésmóddal és világszemlélettel jár együtt. A szleng szókinccse sok lenéző, lekicsinylő, cinikus stílusárnyalatot hordoz. Ez abból következik, hogy a beszélő a megnevezett dolgokat, cselekvéseket kritikusan szemléli, s negatív véleményének hangot is ad.

Erős érzelmi töltésű kifejezések jönnek létre.

Gyakran előforduló jelenség, hogy a szavak, kifejezések stíláriis minősége módosul csak minden jelentés- és alakváltoztatás nélkül. A szavak sokszor csak az adott szövegösszefüggésben válnak szlenggé.

„A szleng elsődlegesen beszédműfaj, és csak másodlagosan, a szavakban rögzült „szlengség” révén – annak következtében, hogy bizonyos szavak tipikusan csak ebben a beszédműfajban, a szlengben használatosak – válik szótározható lexikális kategóriává.”

(Im.: 246.)

2. A szleng típusai

A szleng nem tekinthető homogén nyelvváltozatnak. A szleng kialakulása mindig kiscsoportokban figyelhető meg. Elvileg annyi szlengről beszélhetünk egy nyelvben, ahány beszélőközösség van. Valamilyen csoportosítás azonban elkerülhetetlen. A beszélő csoportok szerinti látszik célravezetőnek.

Kis Tamás már említett tanulmányában három csoport elkülönítését javasolja.

1. A kiscsoport-szlengek

A beszélőközösségek valóságosan létező szlengjei. A valóság tárgyainak, személyeknek, cselekvéseknek stb. a megnevezésére vagy újranevezésre szolgál. A megnevezett dolgok a csoporton kívüliek számára lehet ismertek vagy ismeretlenek.

A szókincsnek ez a kettőssége csak a kívülállót zavarhatja, a csoporttagok számára a szleng egységes rendszert alkot.

2. A nagycsoport-szlengek

A kiscsoportok szlengjéből absztrahálódnak. Különböző kiscsoportok kerülnek kapcsolatba egymással, átfedések, szókincskeveredés jön létre. Az érintkezés vagy területi vagy szakmai alapon jöhet létre, ezért a nagycsoport-szlengek három nagyobb fajtáját különböztetjük meg.

a, A helyi szlengek

Egy falu, város, városrész, iskola stb. szlengjét értjük rajta. Szókincsse szakmától független, a kiscsoport-szlengek általános szókincséből származik.

b, A szakszlengek

Érdeklődési, foglalkozási alapon elkülönülő csoportokra jellemzők. Szókincsük szakmától függő, az azonos szakmához tartozó kiscsoport szlengjének speciális szókincséből származik.

c, A közszleng

A helyi és a szakszlengek széles körben elterjedt szavai alkotják. „Ez a nyelvközösség számára közös szlengtípus a helytől és szakmától függetlenül ismert szlengszavak csoportját takarja. Viszonya a helyi és a szakszlengehez olyan, mint a köznyelv viszonya a nyelvjárásokhoz és a szaknyelvekhez.” (Im.: 251.)

3. A szleng és használói

A szleng kiscsoportokban jön létre. E csoportokat a tagok szabadságának érvényesülése alapján két nagyobb típusba sorolhatjuk.

a, Zárt csoportok

Ezek tulajdonképpen kényszerközösségek, a csoportba való be- és kikerülés nem az egyén akaratán múlik.

b, Nyitott csoportok

Az egyének szabad akaratából jönnek létre. A tag életének csak egy részét köti le. Ilyenek pl. a hobbicsoportok.

Egy iskolai osztály átmeneti csoportnak tekinthető. A csoportba való bekerülés a véletlen (az igazgató, osztályfőnök) műve, a csoportból való kikerülés lehetséges, de nem gyakori. Csak meghatározott ideig él együtt a közösség. Napjaiknak csak egy részét töltik együtt az osztálytársak. Külső kapcsolataik is vannak. A szlenghasználatot befolyásolja a közösség milyensége. Előfordul, hogy egy osztályon belül is csak egy kisebb baráti társaság használ szlenget.

ll. Wehrapil: Szlúg.

4. Motívumok

Hoffmann Ottó 10-14 éves tanulók nyelvhasználatát vizsgálta. A motívumok Hoffmann Ottó véleménye szerint három csoportba sorolhatók (HOFFMANN OTTÓ, Mini-tini-szótár: Pécs 1996. 247-252.)

mind a motívumai

a, A motívumok első csoportját főleg a szemléletességre, játékoságra, változatosságra törekvés jellemzi. Szellemes, frappáns szavakat, kifejezéseket alkotnak.

E nyelvi különlegességeket kreatívnaK s pozitívnaK foghatjuk fel. A változatosság kifejezésére hozza létre a fantázia, a humorérzék az osztályzatok nevének szinonimasorait.

A játékoság nyilvánul meg a névadásban, szórővidítésben,- csonkításban,- ferdítésben. Kedveskedést érnek el becézéssel, eufemizmussal. A meghökkentésre „naprakész” neologizmusokat találnaK ki. Technikai érdeklődésüket tanúsítják az idegen szavak gyors átvételével.

b, A motívumok másika csoportja azt az ellentétet tükrözi, mely a tanulónaK egymás közt és a felnőttekkel szemben felmerül.

c, „A motívumok harmadika csoportja a tanulók teljes gátlástalanságáról tanúskodik , amikor is a legdurvább, legízléstelenebb, legtrágárabb kifejezések használatától sem riadnaK vissza.” (HOFFMANN, im. 250-51.)

A szleng témaköreit és szóalkotási módjait adatgyűjtésem eredményeinek elemzésekor kívánom bemutatni.

II. A felmérés eredményeinek elemzése

A kb. 350 szóból álló felmérésemet ötven negyedik osztályos szakközépiskolai tanuló körében végeztem Nagykállóban a Budai Nagy Antal Szakközépiskolában. Az egyik osztály informatikai, a másik pedagógiai profilú.

Olyan témakörökben vizsgáltam, amelyek ma a legközelebb állnak a középiskolás fiatalokhoz, így az iskolán kívül még személyek, tesztrészek, külső tulajdonságok, belső tulajdonságok, állapot – magatartás, bűnözés, köznapi dolgok, beszéd – társalgás, szerelem – szex, szórakozás, közlekedési eszközök, ház – lakás – bútor, öltözködés – divat, tárgyak, állatok című témaköröket is vizsgáltam. Csak azokat a kifejezéseket tekintettem elterjedtnek, amelyek legalább három személynél megtalálhatók voltak, az ettől kevesebbszer előforduló kifejezéseket nem tettem bele a dolgozatomba.

Kérdőív, szinonimagyűjtemény

Iskola

Iskolafajták, tanulók

iskola: suli, isi, skola, sulej, gyermekmegőrző, suló, dedó, börtön.

iskolás: tanuló, diák, student, hallgató, sulis, isis, nebuló, pulya.

kisegítő (gyógypedagógiai) iskola: gyógyó, gyógyi, gyógyesz, gyépe, szakiskola, dinnyesuli.

Gimnázium: gimi.

gimnazista: gimis, diák.

kollégium: kóli, kolesz, kantár (fiúkollégium), özönlik (lánykollégium).

kollégista: kolis, koleszos.

Személyzet

tanár(nő): tanerő, tancsi, tannéni, tancsinéni, tanci, tantónéni, tannő, tanesz,

igazgató: igi, diri, igás, góré, rektor.

portás: ügyeletes, kapus, ajtónálló, pultos,

takarítónő: takesz, taki, takinyanya, subickoló, taxi.

Tantárgy, óra, szakterem, felszerelés

magyar nyelvtan: magyar, nyögtn, nyefi, suk-sük óra, nyecu.

nyelvtan tanár: nyelv-ész, nyögtnár, grammatikár, nyefitanár.

magyar irodalom: magyar, magyaró, irci ircsi, rohadalom.

irodalom tanár: ircitanár, ircsitanár.

angol nyelv: English, inglis,

angoltanár: Englishtanár, inglistanár, inglisticsör tícsör.

német nyelv: deutch, dojcs,

némettanár: deuchtanár, lehrer.

történelem: töri, törçi töci, törcsi, töresz, história.

történelemtanár: törítanár, törçitanár, töresztanár, töcitanár, törítancsi.

térkép: saláta.

földrajz: föci, földgáz, geográfia.

földrajztanár: föcitanár.

földgömb: glóbusz, golóbis.

matematika: matek.

matematikatanár: matektanár.

fizika: fika.

fizikatanár: fikatanár.

kémia: klórtan, vegytan, Mengyelejev-szakkör.

kémiatanár: klóranyó.

kémcső: pipetta, dugasz.

biológia: biosz, bigyó, dögtan.

biológiatanár: biosztanár, bigyótancsi.

csontváz: samu, csontkollekció, lerágott csont.

rajz: firka.

rajztanár: firkász.

ciklámenszínű: pink.

fűzöld: hirtelenzöld.

sárga: „a bolondok színe.”

zöld: ződ, keki.

ének-zene: kornyika, kornyesz.

énektanár: dószómiki, kornyikatanár.

testnevelés: tesi.

testnevelés tanár: tesitanár, szadista.

tornaterem: majomketrec, kízókamra.

bordásfal: mászóka.

mászókötél: madzag, zsineg, spárga, inda.

zsámoly: hokedli, sámli.

labda: laszti, laci, laszta, bogyó, golyó, bőr.

tornaruha: tornamez, tesicucc.

tornacipő: tornacsuka.

labdarúgás: foci.

kézilabda: kézi.

röplabda: röpi.

kosárlabda: kosár.

futás: rohanás, szaladás.

számítástechnika: számtech

számítógép-alkatrészek: vinyó, proci, billi, bilcsi, venti, venci, memó, madzag, drót, lap, moncsi, memcsi, hálókártya.

számítástechnikai műveletek: netezés, töltögetés, áthúzás, fellép a netre, csekkol, hesszel, instalni, nyomulok a netre, csetelni, .hu, szörfözök a hálón, felmászok a hálóra, siel a hálón.
lyukasóra: lyuk, pauza.

egyéb helyiségek

tanári: Olümposz.

büfé: kajálda, kajázó, büffencs.

WC: klotyó, klotyesz, budi, mellékhelyiség, retyó, 00, kétbetűs.

Tanszerek, felszerelés

toll: penna, tallu, iron.

ceruza: cerka.

radír: racska, gumi.

tankönyv: téká, téka.

fűzet: saláta, irka.

bizonyítvány: gyászkönyv, gyászjelentés

dolgozat: dogá, dolesz, doli.

érettségi vizsga: vallatás, gyóntatás.

feleltetés: vallatás, gyóntatás.

„Nem tudom (nem tanultam)”: „Tudja a halál”, „gőzöm nincs”, „fingom nincs”, passz.

súgás: drót.

puska, puskázás: ágyú, nehéz fegyver.

igazolatlan hiányzás: lógás, csúsztatás.

tanulás: magolás

valamit elloptak: elcsórták, lenyúlták, megfűjták, elcsorelták, privatizálták.

könnyű tantárgy: laza, büfé (tantárgy), túró, fika.

szünet: pihi.

nyári szünet: szabadság, holiday, vakáció.

Osztályzat, érdemjegy

ötös: pityjorka.

kettes: bélás, görbül, hattyú, libanyak.

egyes: karó, karez, kapa, fa, peca penga, kanca, number one.

bukás: bukta, meghúzták, bukfenc, elhasalt, visszavágták, hazavágták, hazatették, visszatapsolták.

SZEMÉLYEK

Család

család: família, klán.

szülők: ősök, öregek.

anya: muter, muti, anci, anyus, édsanya.

apa: fater, fati, öreg, apci, apus, papus, édsapa.

testvér: tesó.

lánytestvér: hugi, hugica.

fiútestvér: bratyó, bratyesz, öcsi, öcskös.

nagyapa: papó, papi, papa, paprika, öreg, öreg harcos, nagyfater, tata.

nagymama: mama, mamí, mamó, nagyí.

unokatestvér: uncsi, unokatesó, uncsitesó, kuzin.

keresztapa: X-fater, keri, keresztfater.

keresztanya: X-muter, keri, keresztmuter.

gyerek: kölyök, pulya, gyerkőc, srác, tökmag, gyeró, kiskölyök, purgyé, kisember.

Barát, barátnő, ismerős

barátom (fiúé): haver, cimbi, haversrác, havercsávó, spanom.

barátnőm (lányé): csajos, barátosné.

ismerősöm: haverom.

Más személyek

lány: nő, csaj, csajszi, tyúk, nőci, maca, oldarborda, cicus, cicababa, bébi, bige, bőr, bringa, luvnya, szuka, macska, liba, pina, picca.

kövér nő: teltkarcsú, hájas, trampli, hájtömeg, zsírlazma, dagadt, tehén, elefánt, disznó, koca.

sovány nő: fogpiszkáló, piszkafa, csontkollekción, ropi, giliszta, gizza, gebe, girhes, deszka, csontváz, egyszálbélű, girnyó.

nagy mellű nő: didis, dudás, bögyös, csecses, csöcsös, tejesárda, durva didi, „a mellei külön életet élnek.”

lapos mellű nő: deszka, „elöl deszka hátul lécs”, „a pici cici ciki!”

ostoba nő: tyúk, hülye tyúk, liba, csirke, „szőke”, agymentes, hülye piccsa.

fiú: srác, krapek, hapsi, skac, skacos, suhanc, manus, gyerek, gyeró, sráckarika, pasi, fickó, hapek, pali, csávó, faszi.

kövér férfi: köpcös, dagi, hájas, disznó, dagadt.

sovány férfi: gizda, girhes, giliszta, girnyó, csontváz.

ostoba férfi: balek, tökfej, béna, birka, bumburnyák, hülye, agyatlan, bamba, tuskó, üresfejű.

Testrészek

fej: búra, koponya, kobak, skalp.

nagy fejű: kugli, hombár, vízfej.

haj: séró, sörény, lobonc.

szőke hajú: buta, Barbie, szöszi, cicababa, szöszke, piccsaszőke.

ősz hajú: deres, lisztes.

rendetlen hajú: szénaboglya, kócos, „felrobbant éjszaka a kispárnája”, borzos, boglyos, torzonborz.

kopasz: kopi, seggig ér a homloka, bőrfejű, biliárdgolyó, „a törölközővel fésülködik”.

arc: pofa, kép, pofázmány, ábrázat.

szeplős: szepi, pöttyös, pixeles, olyan az arca, „mintha beleszartak volna a ventilátorba”.

szem: gubó, pilács, güli.

rövidlátó: vaksi, vakegér, vakond.

fül: lapát, hallókészülék, parabola, lokátor.

orr: nózi, sípálya.

száj: pofa, etető, csipogó, bagóleső.

mell: lökhárító, duda, csöcs, csecs, cici, cica, didkó, didi, bögy, tömlő.

kar: evező.

kéz: mancs, kaparó,

fenék: popsi, popó, ülep, alváz, koffer, püspökfalat, hátsó, segg, picca.

láb: pata, virgács, felni, kerék, küllő, tappancs.

KÜLSŐ TULAJDONSÁGOK

Személy

nagyon szép: baba, bombázó, szívdöglesztő.

nagyon csúnya: csufi, csuda, ocsmány, förtelmes, undorító, ronda, bányarém, hányás, pocsék, szutyok, „zsákban hordták iskolába”.

magas: égimeszelő, létra, kóró, óriás, felhőkarcoló, colos, nyakigláb, zsiráf, toronyugró, „ülve

nyalja a holdat”.

alacsony: talajmenti, törpe, törpicsek, „törppicur”, töpörtyű, pöttöm, padlócirkláló, minimanó.

erős: izomagyú, izompacsirta, izmota, kajak, állat, bivaly, benga.

gyenge: puhány, gyengusz, genge, puhapöcsű.

gazdag: burzsuj, lóvés, stexas, vastag, tele van.

szegény: csóró.

Tárgy, dolog

új: zsírúj, „még ki sem volt fordítva”, vadi új, vacsi új.

régi: lejárt lemez, ósdi, ócska, vén, kőkori.

jó: frankó, menő, baró, kafa, király, szuper, tök jó, penge, klassz, állat, fasza, pipec.

rossz: szar, tré, fika.

piszkos: mocskos, retkes, redvás, gelyvás, pudvás, dzsuvás, gennyes, szutykos.

büdös: pállott, büdi.

BELSŐ TULAJDONSÁGOK

okos: agyas, észkombájn, zseni, géniusz.

buta: hülye, idióta, segg, gyenge a vinyója, kevés a memója.

nehéz felfogású: tyúkeszű, gyagyás, lassú, keményfejű, NYFG (nyaktól felfelé gyöngé), gagyí, bambusz, IQ center, mentálisan retardált.

hülye: dinka, marha, ökör, ipari, barom, marhapásztor, bunkó, tuskó.

ügyetlen: kétbalkezes, béna, bamba, szerencsétlen, balfék, balfácán, balfasz.

ügyes: ügyi.

szürke, jelentéktelen: senki, „még a fotocellás ajtó sem nyílik ki előtte”.

eredeti egyéniség: fazon.

irigy, fukar: skót, zsugor, sóher, szemét, smucig, szarrágó, szarevő.

stréber: talpnyaló, zsugori, sóher, szemét, smucig, szarrágó, szarevő.

nyugodt: higgadt, laza.

türelmetlen: „zabszem effektus”, idegbeteg.

öntelt: egoista, beképzelt, „nagy arca van”, arcoskodó, nagyképű.

pletykás: cserfes, pletyós, lepcsés szájú, kotnyeles, nagypofájú.

rokonszenves: szimpi.

ellenszenves: unszimpi, utálatos, (anti)patikus, ellengyógyszerész.

homoszexuális: homokos, buzi, buzeráns, meleg.

ÁLLAPOT, MAGATARTÁS

Mi a helyzet? „Mi a dörgés?”, „Mizújs?”, „Mi a pálya?”, „Mi az ábra?”.

minden rendben: oké, minden O.K., semmi gáz, klappol, smakkol.

nincs rendben valami: nem stimmel, gáz van, nem kóser, nem smakkol.

nevetés: vihogás, nyerítés, röhögés, vigyorgás, kacagás, térdcsapkodás.

végleg el van rontva valami: kampec, ennek annyi, ennek reszeltek, ez kész, el lett baltázva, szarból van, el van cseszve, el van baszva.

kellemetlen helyzetbe került: cikis-, gázos-, húzós-, csücskös helyzet, leégett, beégett, megszívta, szarban van.

dühbe gurul: felszívja magát, felmegy a pumpa, felhúzza magát, bepípul, pipa, bepöccen, bekattan, bedurran, bepörög.

Valakit folyton piszkál(nak): macerálják, szenyóznak vele, szívatják, cseszegetik, csesztetik, basztatják, baszogatják.

megszid: lehord, letol, leteremt, ledurrog, lecsesz.

mellébeszél: rizsázik, rizsál, süketel, félredumál, hadovál, hablatyol, ködösít.

füllent, hazudik: kamuzik, lódit.

kitol valakivel: megszívatja, kiszúr vele, szopatja.

pofon: tasli, füles, nyakleves, nyakas, tenyeres, parasztlengő, átszálló.

dohányzás: cigizés, bagózás, bagzás, nyalókázás, füstölés, pöfékelés.

BÚNÖZÉS

pénz: mani, money, lóvé, zsozsó, stex, suska, dohány, összeg.

étkezés: kaja, zaba, burkolás.

eszik: fal, „tömi az agyát”, „tömi a fejét”, kajál, burkol.

szendvics: szenyó.

iszik: vedel, vedlik, drinkel, tankol, kortyol, piál.

böfög(és): büfi, büfé, röfögés, hapci.

kis dolgát végzi: vizek, pisil, csurgat, csörgedezik, pislákol, folyó ügyeit intézi, csövel, slagol, dob egy sárgát, „kétdecis kitérő”, pisál, brunyál, hugyozik.

nagy dolgát végzi: alkot, gyurmázik, pottyant, szarik.

szellent: durrant, ereszt, „elereszt egy galambot”, dorombol, púzik, pukizik, fingik.

BESZÉD, TÁRSALGÁS

köszönés, üdvözlési formák, egyéb szófordulatok

köszönés veled egykorú(ak)nak: „Háj!” „Szia!” „Csövi!” „Csá!” „Csákó!” „Csóka!” „Hello!” „Csó!” „Szeva!” „Hali!”

elköszönés veled egykorú(ak)tól: „Csá!” „Na csá!” „Csumi!” „Csó!” „Pá!” „Hali!” „Csóka!”

Hogyan köszönsz meg valamit? „Kösz!” „Kösz!” „Köszike!” „Köszcsi!” „Merci!”

Hogy vagy? „Hogy ityeg a figyeg?” „Hogy ityegsz?” „Mi újság?” „Hogy s mint?”

Mi újság? „Mi a dörgés?” „Mizújs?”

Mennyi az idő? „Mennyi a vekker?” „Mondj egy időt!”

Hallgass! „Hagyd már abba magad!” „Fejezd abba” „Kuss!” „Kussolj!” „Pofa be!” „Fogd be!” „Szád alapállásba!” „Zárd el magad!” „Kapcsold ki a gépet!”

felszólítás indulásra: „Tűzzünk!” „Húzzunk innen!” „Tűnjünk el!” „Lépjünk!” „Kamóntyé!” „Lassan siessünk!”

felszólítás távozásra: „Takarodó!” „Tűnés!” „Húzás!”

szitkozódó mondások: „Francba!” „Hogy az a...!” „Dögölj meg!” „Basszus!” „A rohadt életbe!” „A kurva életbe!”

töltelékszavak: izé, egyébként, szóval, különben, amúgy, tulajdonképpen, baszd meg!

SZERELEM, SZEX

járok egy lánnyal/fíúval: együtt vagyunk, csajozok, fiúzik, kavarnak.

szeretlem: love, luv, lamour, zsongás, „dül a love”

csók: csoki, smár, smaci, nyálcsere, nyelves.

féltékenység: zöld szemű, zöld szemű szörny.

szakítás: dob(ás), vége, finitó.

eljegyzés: gyűrűzés.

közösülés: küszmüntölés, kuszulás, kufircolás, csöszkölés, téma, gyömöszölés, szex, házaset, ékelés, fúrás, felpróbálás, „nyomják az ágyat”, etyepetye, kamatyolás, hágás, zötykölődés, kocogás, kupakolás, löket, gumizás, szúrás, kefélés, toszás, dugás, kúrás, baszás.

SZÓRAKOZÁS

disco: dizsi, dídzsé, diszkrétka.

házbuli: parti, buki, „páre”, HB, bullancs.

cigaretta: cigi, flamó, bagó, bageretta, koporsószög, békepipa, spangli, tüdőropi.

tánc: risza, rázás, dance, densz, „Pörög, mint a CD-lemez”.

koccintáskor mondjuk: „Csin-csin!”, „Csirió!”, „Ami marad, az a harag!”, „Profit!”, „Egészség!”, „-Mije van a fának? – Levele!”, „Halál a májra!”, „Isten-Isten!”, „István-István!”.

részeg: be van állítva, kamillás, be van csípve, be van nyomódva, pityókás, mákos, mátyós, megfáradt, bekávézott, be van akasztva, detox

hány(ás): kipakol, okád, okádék, róka, „kidobja a taccsot”, „rákiabál a WC-re”, „hámlik a torka”, „kidobja a taccsot”, „pepitát kiabál”.

kocsmá: korcsma, krimó, csehó, pub, búfelejtő.

sör: sörital, folyékony kenyér, malátaszörp.

bor: boróka, borcsi, szőlőlé.

pálinka: pálesz, pályinka.

kóla, üdítő: bambi, lónyál.

mulat: bulizik, tombol, bukizik, párezik.

KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZÖK

autó: járgány, kocsi, verda.

kerékpár: bicaj, canga, bringa, keró, gép.

busz: sárga-gumi-sárga (csuklósbusz).

vonat:

Polski Fiat: Kispolszki, Kispolák, Fityó.

Trabant: Trabi, Trabicsek, Papírdoboz.

HÁZ, LAKÁS, BÚTOR

ház, lakás: kéro.

TV: képdoboz, házi oltár, teve, „a szem rágógumija”, zajláda.

video: vidi, vidijó, videjó.

ÖLTÖZKÖDÉS, DIVAT

sapka: sapka, sapek, sityak, sipka, sapesz, tökfödő, sapi, sapkalap.

pulóver: pulcsi, puli.

melltartó: mellecsi, cicifix, cicigarázs, bögytartó, bögyfék, bögytok, csecsketrec, csecsfék, tőgyfix.

alsónadrág: gatya, gatyesz.

bugyi: pinatakaró.

zokni: fuszekli, lábtyú, zokesz.

nadrág: naci, gatyá, gatyesz.

melegítő: mackó, „időtűtő ruha”, susogó, susi.

cipő: csuka.

óra: vekker, krumpli, ketyegő, tik-tak.

sok ékszert hord: fukszós, karácsonyfa, fel van aranyozva, giccses.

festi magát: keni magát, vakolja magát, omlik róla a vakolat, Picasso, „beleesett a sminkkészletbe”.

TÁRGYAK

zsebkendő: zsetya, zsenya, zsepi, pézsé, PZS.

igazolvány: személyi, diák.

szemüveg: pápaszem, kukker, hemügő, okuláré, távcső.

telefon: teló, telcsi, bunkofon, tamagocsi.

pénztárca: buksza, buxa, buktárca, brifkó.

ÁLLATOK

kutya: kutyus, kutyuli, kutyi, blöki.

macska: macsek, cicus,

2. A szavak rendszerezése

1. **Speciális képzők használata:**

sulej, (suló), sulis, isis, gyógyó, gyógyesz, (sulis), kolesz, koleszos, tancsi, tanesz, tancsinéni, takesz, nyecu, irci, ircsi, ircitanár, ircsitanár, töri, törci, töci, törcsi, töresz, töritanár, törcitanár, töresztanár, töcitanár, töritancsi, föcitanár, biosz, biosztanár, bigyótancsi, kornyesz, laszti, (laci), büffencs, klotyó, retyó, dolesz, karesz, anyus, apus, tesó, (hugi), hugica, bratyó, bratyesz, öcsi, öcskös, papó, papi, mami, mamó, uncsi, unokatesó, uncsitesó, gyerkőc, gyeró, csajszi, nőci, girnyó, didis, pofázmány, vaksi, didkó, cici, gyengusz, vacsi, új, ósdi, pletyós, szenyó, „Csövil”, „Köszike!”, „Köszcsi!”, bullançs, bulizik, borcsi, pálesz, bicaj, Fityó, Trabicsek, sapek, sapesz, puli, pulcsi, mellcsi, gatyesz, zokesz, teló, telcsi, kutyus, kutyuli, macsek, cicus.

2. **Ideig-óráig élő egyéni szószerkezetek, szókapcsolatok:**

kantár, tanerő, takinyanya, nyögatanár, fikatanár, klórtan, vegytan, Mengyelejev-szakkör, klóranyó, dögtan, lerágott csont, hirtelenzöld, dószómiki, kornyikatanár, X-fater, X-muter, barátosné, hájtömeg, egyszálbélű, durva didi, hülye tyúk, IQ center, sráckarika, „Hagy már abba magad!”, „Fejezd abba!”, „Tűnődjünk el!”, „Lassan siessünk!”, „rákiabál a WC-re”, „hámlik a toroka”, „pepitát kiabál”, malátaszörp, sárga-gumi-sárga, Kispolszki, Kispolák, képdoboz, zajláda, sapkalap, cicifix, cicigarázs, bögytartó, bögyfék, bögytok, csecsketrec, csecsfék, tőgyfix, „időtőtőruha”, buktárca.

3. **Elvonások, szórövidítések használata:**

isi, gimi, gimis, koli, kolis, tannéni, tanci, tannő, tantónéni, igi, diri, taki, magyar, nyefi, matek, matektanár, tesi, tesitanár, laszta, tesicucc, foci, kézi, röpi, kosár, lyuk, cerka, racska, doga, doli, pihi, muti, anci, édsanya, fati, apci, édsapa, tesó, hugi, nagyi, uncsitesó,

keri, gyeró, cimbi, girnyó, dagi, szöszi, szöszke, kopi, szepe, popsi, csufi, genge, vadi új, büdi, ügyi, nyalis, szimpi, unszimpi, cigizés, bagzás, prosti, büfi, „Szeva!”, „Kösz!”, „Kösz!”, „Hogy ityegsz?”, „Mizújs?”, „Basszus!, csoki, dizsi, cigi, canga, keró, Trabi, vidi, sityak, sapi, naci, susi, zsetya, zsenya, zsepi, személyi, diák, brifkó, kutyi, cicu.

4. Igekötős igék használata:

elcsórták, lenyúlták, megfújták, elcsorelták, meghúzták, visszavágták, visszatapsolták, leégett, beégett, megszívta, felszívja magát, felhúzza magát, bepipul, bepöccen, bekattan, bepörög, bedurran, lehord, letol, leteremt, ledurrog, lecsesz, félredumál, megszívhatja, kiszúr vele, lefizet, levajaz, megken, lenyúlja a lóvét, bekávézott.

5. Speciális, expresszív kifejezések

vihogás, röhögés, vigyorgás, kacagás, szívdöglesztő, ocsmány, förtelmes, undorító, ronda, pocsek, benga, menő, baró, kafa, pipec, frankó, tré, mocskos, retkes, redvás, gelypás, pudvás, dzsuvás, szutykos, gagyí, cikis, „Csumi!”, „Pá!”, „Hali!”, „Tűzzünk!”, „Fogd be!”, „Tűnés!”, „Dögölj meg!”, „Egészség!”.

6. Trágár kifejezések használata

rohadalom, kajálda, kajázó, özönlik, klotyó, klotyesz, budi, retyó, fingom nincs, luvnya, pina, picca, csecses, csöcsös, hülye picca, faszi, hülye, picsaszóke, seggig ér a homloka, pofázmány, „olyan az arca, mintha beleszartak volna a ventilátorba, pofa csöcs segg, puhapöcsű, fasza, szar, balfasz, szarrágó, szarevő, dagadt, agyatlan, üresfejű, nagypofájú, homokos, buzi, buzeráns, szarból van, el van cseszve, el van baszva, szarban van, csesztetik, basztatják, baszogatják, lecsesz, szopatja, fal, pisál, hugyozik, szarik, fingik, „Kuss!”, „Kussolj!”, „Pofa be!”, „Francba!”, „A rohadt életbe!”, „A kurva életbe!”, baszd meg!, ékelés, fűrés, felpróbálás, hágás, szúrás, kefélés, toszás, dugás, kúrás, baszás, csecsketrec, csecsfék, tőgyfix, pinatakaró.

7. Régies kifejezések használata

dedó, diák, nebuló, pulya, história, penna, tallu, irka, tata, gyerkőc, csecses, suhanc, csecs, cserfes, kotnyeles, pőfékelés, örömlány, utcalány, szajha, alamizsna, korcsma, pályinka, kocsi, gatyá, fuszekli, lábtyű, okuláré.

8. Idegen szavak használata, utánzása

suli, suló, sulis, student, diri, English, Inglis, Englishtanár, inglistanár, inglisticsör, tícsör, deutch, dojcs, geográfia, glóbusz, pink, keki, 00, index, passz, büfé, holiday, vakáció, pityjorka, number one, família, klán, mama, muter, muti, fater, fati, papa, bratyó, bratyesz, nagyfater, kuzin, keresztmutter, bébi, Barbie, pixeles, nózi, burzsuj, lóvés, szuper, klassz, géniusz, sóher, smucig, eminens, antipatikus, oké, minden O.K., nem smakkol, nem stimmel, kampec, hadovál, hablatyol, bitch, mani, money, lóvé, stex, drinkel, „Szia!”, „Csá!”, „Hello!”, „Na csá!”, „Merci!”, „Kamóntyé!”, láv, lamour, „dúl a love”, smár, finitó, dídzsé, diszkotéka, parti, páré, dance, densz, „Csin-csin!”, „Csirió!”, detox, Kispolák, vidijó, videjő, Picasso, tamagocsi, brifkó.

9. Szóferdítés, jelentésváltoztatás

gyermekmegőrző, börtön, kolesz, koleszos, igás, góré, ügyeletes, kapus, ajtónálló, pultos, subickoló, taxi, nyögtan, suk-sük óra, nyelv-ész, nyögtanár, magyaró, saláta, földgáz, fika, pipetta, dugasz, bigyó, samu, csontkollekció, lerágott csont, zsineg, spárga, inda, hokedli, sámli, laci, bogyó, bőr, tornacsuka, rohanás, szaladás, Olümposz, tallu, iron, gumi, gyászkönyv, gyászjelentés, vallatás, gyóntatás, drót, ágyú, nehéz fegyver, lógás, csúsztatás, magolás, privatizáltak, laza, büfé, túró, fika, szabadság, bélás, hattyú, libanyak, karó, kapa, peca, fa, bukta, bukfenc, elhasalt, kanca, visszatapsolták, visszavágták, klán, ősök, öregek, öreg, paprika, kölyök, tökmag, kiskölyök, kisémbér, tyúk, oldalborda, cicus, bőr, bringa,

szuka, macska, liba, zsírplazma, tehén, elefánt, disznó, koca, fogpiszkáló, piszkafa, csontkollekció, ropi, giliszta, gizda, gebe, girhes, deszka, csontváz, dudás, bögyös, tejsárda, liba, csirke, szóke, agymentes, gyerek, pali, köpcös, dagadt, csontváz, tökfej, béna, birka, tuskó, búra, koponya, kobak, scalp, kugli, hombár, vízfej, sörény lobonc, buta, cicababa, deres, lisztes, szénaboglya, kócos, boglyos, bőrfejű, biliárgolyó, kép, ábrázat, pöttyös, pilács, gülü, vakegér, vakond, lapát, hallókészülék, parabola, lokátor, sípálya, etető, csipogó, bagóleső, lökhárító, duda, cica, bögy, tömlő, evező, mancs, kaparó, alváz, koffer, püspökfalat, pata, virgács, felni, kerék, küllő, tappancs, baba, bombázó, bányarém, szutyok, égimeszelő, létra, kóró, óriás, colos, nyakigláb, zsiráf, toronyugró, talajmenti, törpe, törpicsek, törppicur, padlócircáló, minimanó, izomagyú, izompacsirta, kajak, állat, bivaly, puhány, vastag, tele van, vén, kőkori, király, penge, pállott, agyas, észkombájn, tyúkeszű, lassú, keményfejű, marha, ipari, barom, marhapásztor, kétbalkezes, bamba, balfék, balfácán, skót, szemét, talpnyaló, pedálos, buzgó mócsing, nyálás, puncsos, higgadt, laza, idegbeteg, „nagy arca van”, arcoskodó, nagyképű, lepcsesszájú, nagypofájú, ellengyógyszerész, meleg, nyerítés, térdcsapkodás, ez kész, el lett baltázva, gázos, húzós, csücskös, leégett, beégett, megszívta, felszívja magát, felmegy a cukra, felhúzza magát, bepipul, pipa, bepöccen, bekattan, bedurran, szívatják, lehord, letol, leteremt, ledurrog, rizsázik, rizsál, süketel, ködösít, kiszúr vele, füles, nyakleves, nyakas, tenyeres, parasztlengő, átszálló, bagózás, nyalókázás, füstölés, fizetés, gázsi, havi, dohány, összeg, burkolás, burkol, vedel, tankol, kortyol, piál, rőfögés, haptic, csurgat, csörgedezik, pislákol, folyó ügyeit intézi, csövel, slagol, „kétdecis kitérő”, alkot, gyurmázik, pottyant, durrant, ereszt, dorombol, „Szád alapállásba!”, „Zárd el magad!”, „Húzzunk innen!”, „Takarodó!”, „Húzás!”, kavarunk, zsongás, nyálcsere, zöld szemű, zöld szemű szörny, gyűrűzés, téma, házasélet, „nyomják az ágyat”, zötykölődés, kocogás, kupakolás, löket, gumizás, bagó, bagaretta, koporsószőg, békepipa, tudóropi, risza, rázás, kamillás, be van csípve, be van nyomódva, megfáradt, bekavézott, sipka, tökfödő, puli, gatya, mackó, „időtöltő ruha”, susogó, csuka, vekker, krumpli, karácsonyfá, keni magát, vakolja magát, pápaszem, kukker, távcső.

10. Népetimológia

golóbis, kétbetűs, téka, vakond, bambusz, ellengyógyszerész, vedlik, büfé, „Csákó!”, „Csóka!”, „Csó!”, „Merci!”, „István-István!”.

11. Mozaikszó

gyépé, téka, NYFGY, PZS.

12. Argó

penga, kamuzik, elcsórták, lenyúlták, megfújták, elcsorelták, hazavágták, hazatették, srác, haver, haversrác, havercsávó, spanom, semmi gáz, csajos, haverom, csaj, csajszi, maca, cicababa, bige, trampli, gizda, didis, srác, krapek, hapsi, skac, skacos, manus, pasi, fickó, hapek, csávó, balek, bumburnyák, bamba, séró, stexes, csóró, frankó, fazon, puncsos, macerálják, levajaz, megken, „lenyúlja a lóvét”, ribanc, lotyó, ringyó, fakabát, zsernyák, zsaru, kopó, gempá, zsozsó, betevő, stex, suska, kaja, kajál, zaba, burkolás, piál, dob egy sárgát, brunyál, „Lépjünk!”, csajozok, fiúzik, smaci, nyelves, dob(ás), küszmüntölés, kuszulás, kufircolás, csöszkölés, gyömöszölés, etyepetye, kamatyolás, buki, spangli, pityókás, mákos, mátyós, megfáradt, be van akasztva, bukizik, járgány, verda, kéro, fukszós, fel van aranyozva, giccses, buksza, buxa.

13. Frazémák

„a bolondok színe”, öreg harcos, „Tudja a halál!”, „Gőzöm nincs!”, „a mellei külön életet élnek”, „elől deszka hátul lécs”, „a pici cici ciki”, „felrobbant éjszaka a kispárnája”, „seggig ér a homloka”, „a törölközővel fészülködik”, „olyan az arca, mintha beleszartak volna a ventilátorba”, „zsákban hordták iskolába”, „ülve nyalja a holdat”, „még ki sem volt fordítva”, „még a fotocellás ajtó sem nyílik ki előtte”, „zabszem effektus”, „Mi a dörgés?”, „Mizújs?”, „Mi a pálya?”, „Mi az ábra?”, ennek annyi, ennek reszeltek, felmegy a pumpa, „tömi az agyát”, „tömi a fejét”, „elereszt egy galambot”, „Hogy ityeg a fityeg?”, „Mi

újság?“, „Hogy s mint?“, „Mi a dörgés?“, „Mennyi a vekker?“, „Ami marad, az a harag!“, „– Mije van a fának? – Levele!“, „Halál az agyra!“, „Isten- Isten!“, kidobja a taccsot“, „Hogy az a ...!“, házi oltár, „a szem rágógumija“, „omlik róla a vakolat“, „beleesett a sminkkészletébe“.

14. Köznyelvi kifejezések

tanuló, szakiskola, tornamez, mellékhelyiség, teltkarcsú, üresfejű, borzos, ülep, hátsó, ócska, szerencsétlen, senki, zsugori, beképzelt, utálatos, vizel, egyébként, szóval, különben, amúgy, tulajdonképpen, együtt vagyunk, vége. A gyűjtött anyagot rendszerezve két dolog ragadta meg a figyelmet. A fiatalok nagy számban írtak durva, trágár szavakat, igaz, az adatgyűjtés témaköreivel ezt lehetővé tettem, „provokáltam“. Új jelenségeként figyeltem fel a számítástechnika szaknyelvének szlengesített használatára.

Mivel arra gyanakodtam, mindkét jelenség az informatikai osztályba járó tanulóktól származik, velük külön folytattam irányított beszélgetéseket.

1. Durva, trágár szavak használata

A „csúnya“ szavak, a káromkodások az indulatok levezetését szolgálják elsősorban.

„te seggfej“, „te fasz“, „menj a fenébe“, „a búsba“, „a picsába“, stb.

Apróbb kellemetlenségeknél, bosszúságoknál is elhangzik:

„bassza meg, az isten bassza meg, a kurva életbe, a kurva istenit“.

Ezeket a kifejezéseket a düh, az indulat, a felfokozott lelkiállapot szüli. A káromkodásoknak mindig az indulatlevezetés volt az elsődleges szerepe. Az igék közül a baszd meg az egyeduralkodó ebben a beszélőközösségben. Szexuális jelentése szinte teljesen elhalványult, a beszéd-töltelék szintjére került. Többféle nyelvi feladat ellátását szolgálja. Kitölti a beszéd-szünetet, összekapcsolja a igék helyett:

Jól elbaszta (= alaposan elrontotta); kibasztak vele (= elbántak vele); jól lebaszta (= lehordta,

megszidta); ki kellett baszni a szemébe (= ki kellett dobni); ez keményen bebaszott (= komoly

csapás, kár ért); jól rábasztál erre (= jól megjártad); baszott eljönni az iskolába (= nem jött iskolába) stb.

Igen népszerű a beszélőközösségben a kurva szó. A szó szinte elvesztette eredeti jelentését, negatív előjelű jelzőként áll általában. Kurva cikis szitu volt (= kellemetlen helyzet volt); a kurva isten, én ezt megcsinálom (= azért is megteszem); kurva kevés pénzt kapott (= nagyon kevés pénzt); kurva messze laknak (= nagyon messze laknak).

A durva szavak használata azonban kiterjed olyan helyzetekre is, amelyekben semmilyen indulati, akarati tényező nincs. Tárgyak, jelenségek elítélő minősítésénél a leggyakrabban alkalmazott jelző a szar. Szar a menzai ebéd, a tanóra, a jegy, az új CD-s játék, az időjárás stb.

Használatban a legkülönbözőbb szó szerkezetek tagja lesz e szó: szart sem ér (=nem ér semmit); hol a szarban van? (= hol van?); szart se tanultam (= semmit sem tanultam); szarok rá (= nem érdekel).

A szar szó is sok kifejezést kiszorít a beszélőközösség nyelvéből. Az előzőekben említett szavak használata nemcsak trágár voltuk miatt kifogásolható. A tanulók már nem is tartják elítélendőnek.

Szinte észre sem veszik, hogy ezeket a szavakat használják. Amikor az okokról faggattam őket, csak ezt válaszolták: „Mindenkori így beszél.”

Igen széles viszont a szlengskálája a fiú, a lány és a közösülés szavaknak. Ennek oka a felfokozott érdeklődés a másik nem iránt, a viselkedési normák fellazulása, a megfelelő köznyelvi hiánya. (pl. a közösülés szó esetében.)

2. A számítástechnika szaknyelvének szlengesített változata

Az ifjúság nyelvteremtő képessége e területen mutatkozik meg. Latin, angol eredetű idegen szavakat próbálnak „magyarosítani”, bevonni a mindennapi szóhasználatukba.

Gyakoriak a kicsinyítő képzős szavak: vinyó, proci, moncsi, menciai stb.

Az angol eredetit őrzik elferdítve: csekkol, hesszel, instalni.

Jelentésváltoztatás: töltögetés, másolás, áthúzás, fellép, nyomul, siel, szörfözik.

Hasonlat: Pörög, mint a CD-lemez.

Frazémák: Kevés a memója. Gyenge a vinyója. hu (vége, kész)

A vizsgált beszélőközösségben a szaknyelvnek és szlengesített változatának a használata párhuzamos. A tanórán a szaknyelvet, egymás között a szlenget használják. A diákok szóhasználata sokszor irritáló, a gátlástalanság, a durvaság, a trágárság miatt.

Bízom benne, hogy évek multával levetkőzik a kamaszos túlkapásokat, nyelvük letisztul, ám megőrzik ifjúkoruk nyelvének értékeit.

Felhasznált irodalom

1. HOFFMANN OTTÓ: Mini-tini-szótár

A mai magyar diáknyelv szinonimaszótára

Pécs, 1996.

2. KARDOS TAMÁS – SZŰTS LÁSZLÓ: Diáksóder

Hogyan beszél a mai ifjúság?

Cicero, 1992.

3. KIS TAMÁS: Szempontok és adalékok a magyar szleng kutatásához

A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Nyelvtudományi
Intézetének kiadványai 71. 1997.

4. RÓNAKY EDIT: Hogyan beszél ma az ifjúság?

Az embernevelés kiskönyvtára 2.

Kemény Gábor Iskolaszövetség 1997.